

Tartalom

Bevezető.....	2
Összefoglaló	3
A gazdaságok száma	4
Gazdasági szervezetek	4
Egyéni gazdaságok.....	4
Termelési típus és a gazdálkodás célja.....	5
A gazdálkodás alapja	5
Termelési típus	5
A gazdálkodás célja	6
Mezőgazdasági földhasználat.....	6
Állatállomány.....	8
Munkaerő-ráfordítás a mezőgazdaságban	9
A gazdasági szervezetek munkaerő-felhasználása	9
Az egyéni gazdaságok munkaerő-felhasználása	10
A mezőgazdaság épület- és gépállománya	12
Mezőgazdasági épületek	12
Mezőgazdasági célú gépek	13
Módszertani megjegyzések	14
Megjegyzések, jelmagyarázat	
További információk, adatok (linkek)	
Táblázatok	
Elérhetőségek	

Bevezető

Az agrárgazdaságban zajló gazdasági és társadalmi változások nyomon követése és elemzése egyaránt elengedhetetlen a döntéshozók, az ágazat szereplői, a különböző szakmai és érdek-képviselési szervezetek, valamint a kutatóhelyek számára. A statisztika keretében gyűjtött adatok az agráriumot érintő hazai döntések alapjául szolgálnak, és megalapozzák a vidékfejlesztés, az agrár-környezetvédelem, illetve a fenntartható mezőgazdaság stratégiájának kialakítását, folyamatos monitoringját. Elengedhetetlenül szükséges információt biztosítanak az Európai Unió közös mezőgazdasági politikájának (KAP) alakításához és végrehajtásához. Az ágazatra vonatkozó statisztikai adatgyűjtések döntő többségének végrehajtása a gazdaságszerkezeti összeírásokra (GSZÖ) alapozottan történik.

A rendszer egymással összefüggő felvételekből áll: a tízévenkénti, teljes körű alapösszeírásokból, illetve a közbenső időszakban ismétlődő reprezentatív gazdaságszerkezeti összeírásokból. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) a 2010. évi általános mezőgazdasági összeírást (ÁMÖ 2010) követően az Európai Parlament és Tanács 1166/2008/EK, 1165/2008/EK, 138/2004/EK, 543/2009/EK rendeletei alapján 2013. június 1-jei eszmei időponttal hajtotta végre a 2013. évi gazdaságszerkezeti összeírást (GSZÖ 2013).

Az összeírások végrehajtásának egyik legfontosabb lépése a megfigyelendő egységek, azaz a gazdaságok kijelölése. Az Európai Unió előírásai szerint a mezőgazdasági összeírásoknak biztosítaniuk kell, hogy a megfigyelésből csak azok a legkisebb termelőegységek maradjanak ki, amelyek a mezőgazdasági rendeltetésű földhasználat területének és az állatállomány állategységben kifejezett nagyságának együtt legfeljebb 2–2 százalékát adják. A mezőgazdasági terület és az állatállomány 98 százaléka tehát statisztikai felvétel alá esik.

Az összeírás célsokaságát a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek és háztartások alkotják.

A **gazdasági szervezetek** a végzett mezőgazdasági tevékenység alapján – annak méretétől függetlenül – váltak az összeírás alanyaivá.

Egyéni gazdaságnak statisztikai értelemben a meghatározott gazdaságküszöb (lásd: módszertani megjegyzések) feletti mezőgazdasági tevékenységet végző háztartások minősülnek. Esetükben az uniós lefedettségi előírásokat figyelembe véve történik annak a határnak a meghatározása, amely alatt a mezőgazdasági tevékenységet végző háztartások nem tartoznak a megfigyelés körébe.

A **gazdasági szervezeteknek** – hasonlóan más KSH-s adatgyűjtésekhez – **kötelező volt az elektronikus adatszolgáltatás**. Az **egyéni gazdaságok számára ez a lehetőség** a mezőgazdasági összeírások történetében először nyílt meg. Akik az összeírás terepi szakaszát megelőzően – 2013. május 15. és 26. között – nem éltek ezzel a lehetőséggel, azokat a családi gazdaságokat összeíró kereste fel június 1. és 30. között.

Az összeírás előzetes eredményei szerint 2013-ban mintegy 8400 gazdasági szervezet folytatott mezőgazdasági tevékenységet. A mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok száma 2013-ban megközelítette a 485 ezret.

A fentiekén kívül:

- Egyszerűsített kérdőíven figyeltük meg a bárki által szabadon használható területek, azaz a közbirtokok területét, továbbá az olyan területeket, amelyeken kisebb-nagyobb mértékű, mezőgazdaságba sorolható, azonban elsődlegesen nem gazdasági célú tevékenységet folytatnak. Utóbbiakat olyan speciális szereplők használják, mint pl. a nemzeti parkok, a vízügyi szervek, a MÁV, a repülőterek, a honvédség, az egyházak stb.
- Az összeírás idején mintegy 1,1 millió háztartás (ház körüli és az üdülőkhöz tartozó kertekben) végzett küszöbérték alatti mezőgazdasági tevékenységet. Az általuk használt gazdaságküszöb alatti földterületről, illetve állatállományról az összeíráshoz kapcsolódó lajstromból rendelkezünk információkkal.
- Azon mezőgazdasági tevékenységet folytatók, földterületet használók esetében, akikről nincs adminisztratív nyilvántartás, illetve statisztikai adatgyűjtés (pl. a külföldi földhasználók), illetve akik nem voltak elérhetőek, vagy megtagadták az adatszolgáltatást, becslések készültek (pl. a Mezőgazdasági

és Vidékfejlesztési Hivatal /MVH/ földalapútámogatás-rendszerének adatai) a korábbi megfigyelések, elszámolások (a földhasználat valószínűsíthető művelési ágankénti területe) alapján.

E kiadvány 8400 gazdasági szervezet, valamint közel 485 ezer egyéni gazdaság termelési szerkezetére és azok főbb jellemzőire vonatkozó előzetes adatok alapján nyújt tájékoztatást az összeírás főbb eredményeiről, valamint tartalmazza a küszöbérték alatti háztartásokra vonatkozó információkat egy összefoglaló táblázatban.

A GSZÖ 2013 teljes és végleges adatállományára alapozott – a mezőgazdasági termelés valamennyi kérdésére kiterjedő – eredményeit 2014 második felében részletes adattáblákban tesszük közzé.

Összefoglaló

A gazdaságszerkezeti összeírás előzetes adatai szerint **2013-ban 8442 gazdasági szervezet, valamint mintegy 485 ezer egyéni gazdaság** folytatott mezőgazdasági tevékenységet. A szervezetek száma 2, az egyéni gazdaságoké 15 százalékkal csökkent az előző, 2010-es összeírás óta.

A gazdasági szervezetek **átlagos mezőgazdasági területe** 2013-ban 308, az egyéni gazdaságoké 5,4 hektár volt. A gazdasági szervezetek átlagos területe 5 százalékkal csökkent, az egyéni gazdaságoké 17 százalékkal nőtt. A gazdasági szervezetek 71, az egyéni gazdaságok 57 százaléka használt szántóterületet 2013-ban. A gazdasági szervezetek 3 százaléka, az egyéni gazdaságok kétharmada 1 hektárnál kisebb mezőgazdasági területet használ. Előbbieknél a legtöbben 20–50 hektár közötti területen gazdálkodnak, utóbbiaknál az 1 hektár alatti gazdálkodók vannak a legtöbben. A 300 hektárt meghaladó gazdaságok adják az összes szervezet negyedét, viszont a szervezetekhez tartozó föld 84 százalékat művelik. Az egyéni gazdaságok összes mezőgazdasági területének 76 százalékat a 10–300 hektár méretű egyéniek (a gazdaságok 10 százaléka) használták.

Állattartással közel 2200 gazdasági szervezet és mintegy 312 ezer egyéni gazdálkodó foglalkozik. Az állattartó gazdasági szervezetek száma lényegében nem változott, az egyéni gazdaságoké 18 százalékkal csökkent az előző teljes körű összeíráshoz képest. Az állatállomány állatfajok szerinti szerkezetét állategységben kifejezve tudjuk megállapítani. Ez alapján a gazdasági szervezetekben a sertés (38 százalék) és a szarvasmarha (27 százalék), az egyéni gazdaságokban a tyúk (26 százalék), illetve a sertés és szarvasmarha (21–21 százalék) aránya a meghatározó.

A gazdasági szervezetek 48 százaléka kizárólag növénytermesztéssel, 6 százaléka állattartással foglalkozik. A vegyes gazdaságok aránya 46 százalék. A növénytermesztők aránya a vegyes gazdálkodást folytatók javára mérséklődött. **A kizárólag növénytermesztést folytató egyéni gazdaságok aránya 52, az állattartóké 21 százalék** volt 2013. június 1-jén. Vegyes gazdaságnak tekinthető az egyéni gazdaságok 27 százaléka. Főként a növénytermesztők súlya emelkedett 2010 óta.

A **gazdasági szervezetek több mint 78 ezer fő állandó, valamint közel 38 ezer fő időszakos alkalmazottat** jelentettek. Előbbiek száma alig marad el a 2010. évitől, utóbbiaké azonban 36 százalékkal magasabb. Az **egyéni gazdaságok közel 12 ezer állandó és közel 86 ezer fő időszakos alkalmazottat foglalkoztattak**, ami jelentős bővülés 2010-hez képest. Emellett az egyéni gazdaságokban mintegy **987 ezer családtag végzett több-kevesebb nem fizetett mezőgazdasági tevékenységet.** Ez 2010-hez viszonyítva 8 százalékos csökkenés.

A **gazdálkodók 31 százaléka 65 év feletti**, míg a 35 év alattiak aránya csupán 6,1 százalék.

2013-ban a **gazdálkodók közel 3 százaléka felsőfokú, több mint 7 százaléka középfokú szakirányú végzettséggel** rendelkezett, azonban a döntő többség (közel négyötödük) továbbra is csak gyakorlati tapasztalatára támaszkodik.

A mezőgazdasági épületek állományfelmérése hazánkban legutóbb 2000-ben történt meg. Azóta a gazdaságszám csökkenésével párhuzamosan **viSSzaesett az épületek, építmények száma is, átlagos kapacitásuk azonban jelentősen nőtt.** Az ágazat gépesítése is ehhez nagyon hasonlóan alakult, **csökkent a legtöbb géptípus száma, azonban átlagos és teljes kapacitásuk számottevően magasabb, mint 2005-ben, utolsó számbavételük idején.**

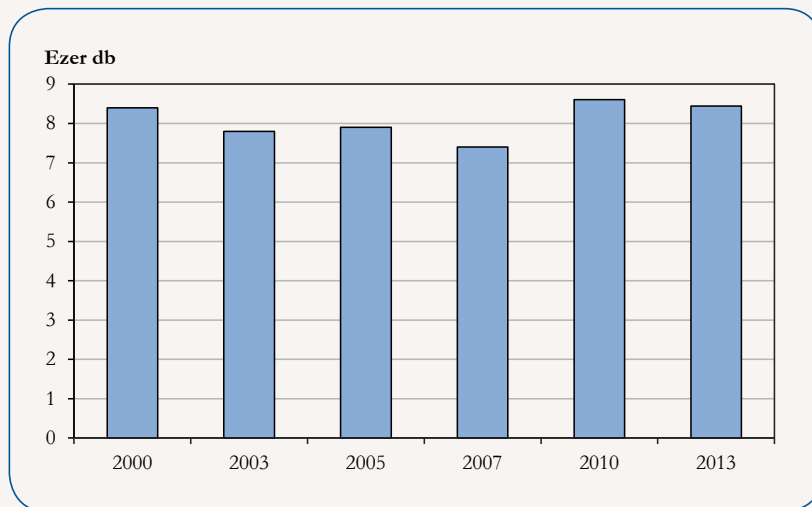
A gazdaságok száma

Gazdasági szervezetek

2013-ban **8442 gazdasági szervezet folytatott mezőgazdasági tevékenységet**. A múlt évtized elején még számottevő csökkenés volt, majd 2003-ról 2005-re emelkedett a mezőgazdasággal foglalkozó szervezetek száma. 2007-re ismét csökkenés következett be, 2010-re számuk meghaladta a 8,6 ezret. 2013-ban 2%-kal kevesebb szervezet volt, mint 2010-ben.

1. ábra

Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma

2013-ban a gazdasági szervezetek 20, illetve 18 százaléka Észak- és Dél-Alföldön, 15 százaléka Dél-Dunántúlon, 13–13 százaléka Nyugat-Dunántúlon és Észak-Magyarországon, 11 százaléka Közép-Magyarországon, 10 százaléka Közép-Dunántúlon tevékenykedik.

A szervezetek száma a két alföldi régió kivételével mindenhol csökkent. Ennek mértéke Közép-Dunántúlon volt a legjelentősebb (13 százalékos), Nyugat-Dunántúlon, Dél-Dunántúlon és Észak-Alföldön 3–3–3 százalékkal csökkent a szervezetek száma. Az alföldi régiókban 2–3 százalékos emelkedés következett be 2010 óta.

Egyéni gazdaságok

Az előzetes adatok szerint **2013. június 1-jén közel 485 ezer egyéni gazdaság végzett mezőgazdasági tevékenységet**.

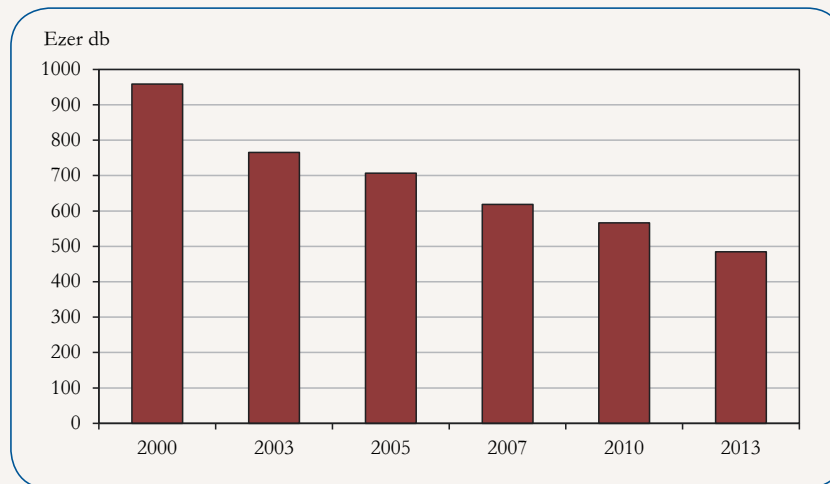
Az egyéni gazdaságok száma az ezredforduló óta folyamatosan mérséklődik, 2000 óta felére csökkent.

A 2010 és 2013 között megszűnt gazdaságok irányítói között jellemzően idős, főleg 65 év feletti, egyedül gazdálkodó személyek voltak. A nők erősen felülreprezentáltak a megszűnő gazdaságok irányítói körében. Emellett a mezőgazdasági végzettség hiánya szintén kedvezőtlenül hatott, a 2010-ben még tevékenységet végzők közül sok szakképzettség nélküli hagyott fel a gazdálkodással.

2013-ban az egyéni gazdaságok 25 százaléka Észak-Alföldön, 22 százaléka Dél-Alföldön, 12–12 százaléka Dél-Dunántúlon és Észak-Magyarországon, 10–10 százaléka Közép-Magyarországon és Nyugat-Dunántúlon, 9 százaléka Közép-Dunántúlon folytat mezőgazdasági tevékenységet.

2. ábra

Mezőgazdasági tevékenységet folytató egyéni gazdaságok száma

Közép-Magyarországot kivéve (ahol 2 százalékos a növekedés) mindenhol csökkent az egyéni gazdaságok száma, legnagyobb mértékben Észak-Magyarországon, ahol 21 százalékkal gazdálkodtak kevesebben 2013-ban, mint 2010-ben. Legkisebb mértékben a Közép-Dunántúlon mérséklődött az egyéni gazdaságok száma (13 százalékkal).

Termelési típus és a gazdálkodás célja

A gazdálkodás alapja

A **gazdasági szervezetek 92 százaléka használt földterületet**, ez 7 százalékponttal haladta meg a korábbi összeírás adatát. A szervezetek 26 százaléka tartott állatállományt, ez lényegében a 2010. évi adattal megegyezik.

Az **egyéni gazdaságok 79 százaléka használt gazdaságküszöböt meghaladó földterületet**, 1 százalékponttal többen, mint 2010-ben. A gazdaságok 48 százaléka tartott gazdaságküszöböt meghaladó nagyságú állatállományt, ez 2 százalékponttal mérséklődött 2010 óta.

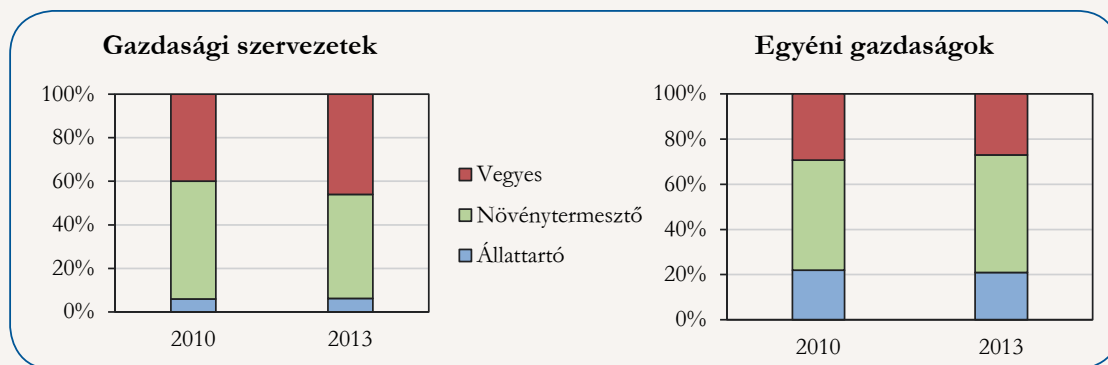
Gazdaságküszöböt el nem érő földterülettel az egyéni gazdaságok 14 százaléka rendelkezik, gazdaságküszöböt el nem érő nagyságú állatállományt 16 százalékuk tart.

Termelési típus

A **gazdasági szervezetek 48 százaléka növénytermesztő**; arányuk 2010-hez képest 6,2 százalékponttal csökkent. E gazdálkodási forma 6,1 százaléka állattartó; a mutató értéke hasonló a 2010. évihez. A gazdasági szervezetek 46 százaléka vegyes gazdaság, ami 6,1 százalékpontos bővülés 2010-hez képest.

Az állattartó gazdasági szervezetek aránya Dél-Alföldön a legmagasabb (8,3 százalék) és Észak-Magyarországon a legalacsonyabb (4,1 százalék). A növénytermesztő gazdaságok a legmagasabb arányban Észak-Magyarországon (54 százalék), a legalacsonyabb arányban Dél-Alföldön (42 százalék) vannak. A vegyes gazdaságok aránya egyedül Észak-Alföldön haladja meg az 50 százalékot (51 százalék), az arány Nyugat-Dunántúlon a legalacsonyabb (40 százalék).

A gazdaságok számának megoszlása termelési típus szerint

A növénytermesztő **egyéni gazdaságok** aránya 52 százalék, 3,4 százalékponttal magasabb a 2010. évinél. Az egyéni gazdaságok 21 százaléka állattartó, arányuk 1 százalékponttal csökkent. Vegyes gazdaság az egyéni gazdaságok 27 százaléka, arányuk 2010-ről 2013-ra 2,3 százalékponttal mérséklődött.

Állattartó egyéni gazdaságok legmagasabb arányban Közép-Magyarországon (27 százalék), legalacsonyabb arányban Nyugat-Dunántúlon (12 százalék) vannak. A növénytermesztő gazdaságok aránya Nyugat-Dunántúlon a legmagasabb (63 százalék), Dél-Alföldön a legalacsonyabb (43 százalék). A vegyes gazdaságok aránya Dél-Alföldön 33 százalék, az érték Közép-Magyarországon a legalacsonyabb (40 százalék).

A gazdálkodás célja

Az **egyéni gazdaságok 47 százaléka kizárólag saját fogyasztásra termelt, 19 százalékuk a saját fogyasztáson felüli felesleget** értékesítette, míg az **elsősorban értékesítésre termelők aránya 34 százalék** volt. A saját fogyasztásra termelők aránya a 2010-eshez képest 13 százalékponttal esett vissza. Kismértékben, de szintén csökkent a felesleget értékesítők aránya (1,4 százalékponttal), az elsősorban értékesítésre termelő gazdaságoké viszont 15 százalékponttal nőtt.

A saját fogyasztásra termelő egyéni gazdaságok aránya Közép-Dunántúlon a legmagasabb (60 százalék), Dél-Alföldön a legalacsonyabb (35 százalék). A saját fogyasztáson felüli felesleget értékesítő gazdaságok aránya Dél-Alföldön a legmagasabb (22 százalék), Közép-Dunántúlon a legalacsonyabb (15 százalék). Az elsősorban értékesítésre termelő gazdaságok Dél-Alföldön vannak jelen a legmagasabb arányban (43 százalék), míg a legalacsonyabb arányban a Közép-Dunántúlon (25 százalék).

(A részletes adatokat lásd az 1.2.1–1.2.7. számú táblázatokban.)

Mezőgazdasági földhasználat

A **mezőgazdasági területet** használó gazdaságok átlagos **mérete** 2013-ban a gazdasági **szervezeteknél 308, az egyéni gazdaságok esetében 5,4 hektár**. 2010 óta a gazdasági szervezetek átlagos mezőgazdasági területe 5 százalékkal csökkent, az egyéni gazdaságoké 12 százalékkal nőtt (4,6 hektárról 5,4 hektárra).

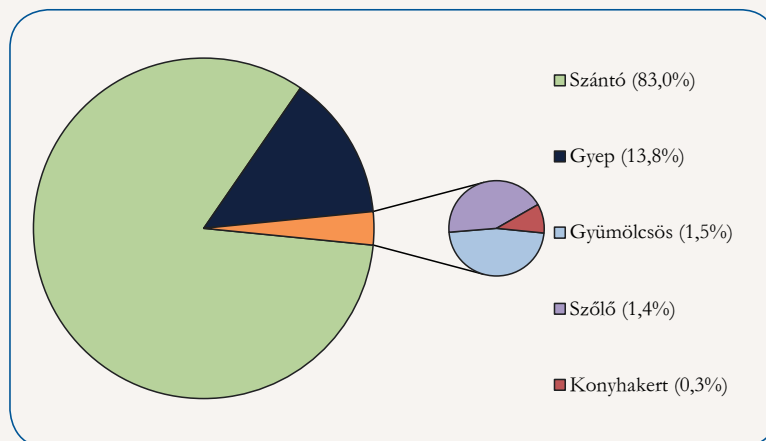
Az összes gazdaságból a gazdasági szervezetek 71, az egyéni gazdaságok 57 százaléka használt **szántóterületet** 2013-ban; arányuk 2010 óta a gazdasági szervezetek körében 7, az egyéni gazdaságok esetében 2 százalékponttal nőtt. A szántóterületet használó gazdasági szervezetek átlagos területe 10 százalékkal csökkent, míg az egyéni gazdálkodóknál 15 százalékos növekedés volt.

A szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó gazdasági szervezetek száma 10 százalékkal nőtt 2010-hez képest, területük 1 százalékkal lett kevesebb. A száraz hüvelyesek területe 26, a gyökérnövé-

nyeké 10 százalékkal bővült 2010-hez képest. A gazdasági szervezetekre kevésbé jellemző zöldségfélék területe 24 ezer hektárról 27 ezer hektárra növekedett.

4. ábra

Az összes mezőgazdasági terület megoszlása művelési áganként, 2013

Az egyéni gazdaságoknál a szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságok száma 12 százalékkal csökkent, a területük ellenben 2 százalékkal növekedett 2010-hez viszonyítva. 2013-ban 4 százalékkal nagyobb területen termesztettek gabonaféléket, 9 százalékkal nőtt az ipari növények, 5 százalékkal a takarmánynövények vetésterülete a 2010-es állapothoz képest. Csökkent viszont a zöldségfélék és a száraz hüvelyesek területe az egyéni gazdaságoknál, előbbié 20, utóbbié 6 százalékkal.

Gyümölcsös ültetvényt az egyéni gazdaságok 15 és a gazdasági szervezetek közel 10 százaléka művel; arányuk alig változott a 2010. évi összeírás óta. A gyümölcsöst használó gazdasági szervezetek átlagos területe 2 százalékkal csökkent, míg az egyéni gazdaságoké 19 százalékkal nőtt, így megközelítette a 0,8 hektárt. A gyümölcsös területet használó gazdasági szervezetek száma 7 százalékkal, az egyéni gazdaságoké 26 százalékkal csökkent.

A **szőlőültetvények** művelése az egyéni gazdaságokra jellemzőbb: 18 százaléuk termel szőlőt, míg a gazdasági szervezetek közül csak 8 százalék (ez az arány 2010 óta nem változott). A szőlőterületet használó gazdasági szervezetek átlagos területe több mint 3 százalékkal emelkedett (megközelítette a 20 hektárt), míg az egyéni gazdaságoknál 15 százalékos volt a növekedés (jelenleg 0,5 hektár). A szőlőtermesztő gazdasági szervezetek száma 2, az egyéni gazdaságoké 21 százalékkal csökkent.

A gazdasági szervezetek esetében a **gyepterület**et használók száma 6 százalékkal csökkent, viszont az egy gazdaságra jutó gyepterület 4 hektárral nőtt. A gyepterületet használó egyéni gazdaságok száma 18 százalékkal csökkent, az egy gazdaságra jutó gyepterület több mint ötödével növekedett.

A gazdasági szervezetek 3 százaléka, az egyéni gazdaságok kétharmada használt **1 hektárnál kisebb mezőgazdasági területet**. Amíg a gazdasági szervezeteknél legtöbben 20–50 hektár területen gazdálkodnak – ez az arány volt jellemző 2010-ben is –, addig az egyéni gazdaságoknál továbbra is az 1 hektár alatti gazdálkodók vannak a legtöbben.

A **gazdasági szervezetek esetében a 300 hektárt** meghaladó gazdaságméret a meghatározó (a gazdasági szervezetek negyede gazdálkodott a mezőgazdasági területük 84 százalékán). Az **egyéni gazdaságok** összes mezőgazdasági területének 76 százalékát a **10–300 hektár** méretű egyéni gazdaságok (a gazdaságok 10 százaléka) használták.

(A részletes adatokat lásd a 1.3.1–1.3.9. és 3.1.1–3.1.4. számú táblázatokban.)

Állatállomány

2013-ban közel **2200 gazdasági szervezet és több mint 312 ezer egyéni gazdálkodó foglalkozott állattartással**. Az állattartó gazdasági szervezetek száma 3, az egyéni gazdaságoké 18 százalékkal csökkent az előző teljes körű összeíráshoz képest.

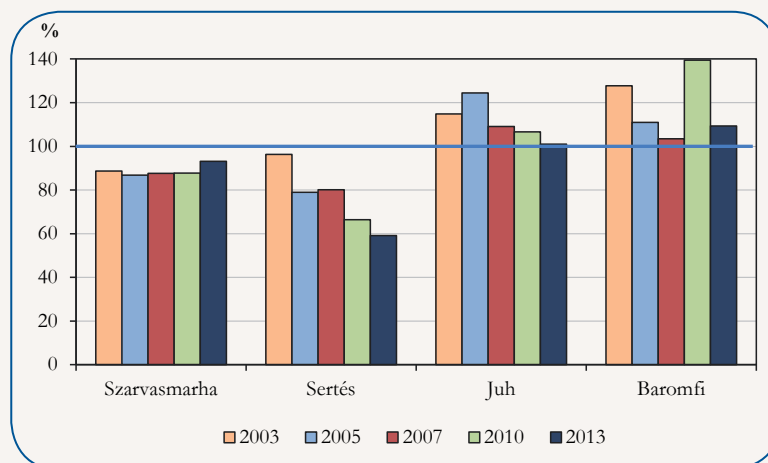
A gazdasági szervezetek 13, az egyéni gazdaságok 4 százaléka tart **szarvasmarhát**. 2010 óta a szarvasmarhát tartó gazdasági szervezetek száma 7 százalékkal nőtt, ugyanakkor az egyéni gazdaságoké 6 százalékkal csökkent.

A szarvasmarha-állomány 2010 és 2013 között 706 ezerről 750 ezerre nőtt, majdnem kétharmadát a gazdasági szervezetek tartják. Ez az arány közel azonos a 330 ezres tehénállomány esetében is, a létszám a 2010. évinél 5 százalékkal magasabb.

Sertést a gazdasági szervezetek 6 százaléka (470) tartott 2013-ban, számuk a 2010. évinél 9 százalékkal kisebb. Az egyéniiek 28 százaléka, 134 ezer gazdaság tart sertést. 2013-ban a sertésállomány nagysága nem érte el a 2,9 milliót. A sertés-, ezen belül az anyakoca-állomány 74, illetve 75 százalékát a gazdasági szervezeteknél tartották. 2010 óta az egyéni gazdálkodók több mint 225 ezerrel (23 százalékkal) csökkentették állományukat.

5. ábra

A főbb állatfajok állománya, 2000 = 100 százalék

A **juhállomány** 2010 óta 5 százalékkal, 1,1 millióra csökkent. Az állomány 86 százalékát az egyéni gazdaságokban tartják, ez az utóbbi tíz évben nem változott.

A juhot tartó gazdasági szervezetek száma 2010 és 2013 között gyakorlatilag változatlan volt, az egyéni gazdaságoké 8 százalékkal csökkent. A gazdasági szervezeteknek és az egyéni gazdaságoknak egyaránt csupán 5 százaléka foglalkozik ezzel az állatfajjal.

A **baromfifélék** közül a tyúkállomány 40, a lúdállomány 41, a kacsállomány 54, míg a pulykaállomány mindössze 18 százalékát tartották az egyéni gazdaságok 2013-ban.

Tyúkot a gazdasági szervezetek 4, az egyéni gazdaságok 51 százaléka tartott 2013-ban; ezek lényegében a 2010. évi arányokkal megegyezők.

Állategységet véve alapul, az állatállomány állatfajok szerinti szerkezetét a gazdasági szervezetekben a sertés (38 százalék) és a szarvasmarha (27 százalék), az egyéni gazdaságokban a tyúk (26 százalék), illetve a sertés és szarvasmarha (21–21 százalék) túlsúlya határozta meg.

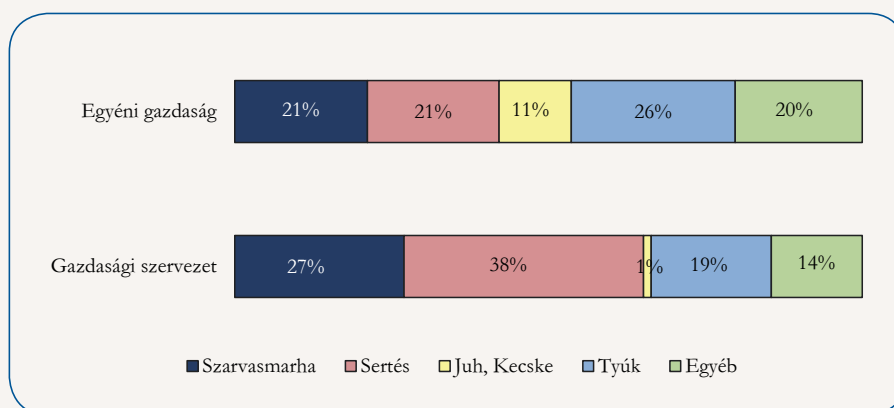
2010 óta a szarvasmarha-állomány aránya az összes állatállományon belül nőtt (25 százalék), a sertéséké lényegében nem változott (31 százalék), a tyúkok aránya 24-ről 22 százalékra csökkent. A juhek és kecskék együtt az állatállomány mindössze 5 százalékát adják.

A szarvasmarhát tartók közel kétharmada 9-nél kevesebb állatot tart, ez a teljes állomány 6 százalékát teszi ki, míg a szarvasmarha-állomány több mint felét az 500-nál többet tartó gazdaságok tartják.

A sertéstartók 55 százaléka 1–2, 36 százaléka 3–9 sertést tart. Az állomány 63 százaléka az 5000-nél többet tartóknál van.

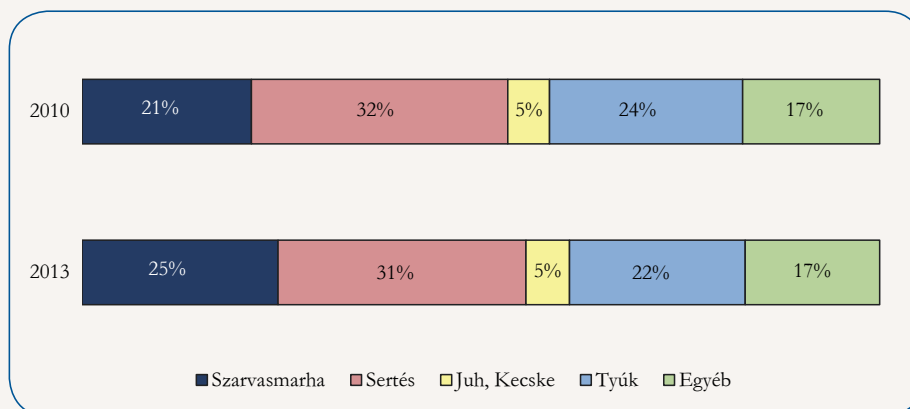
6. ábra

Az állatállomány megoszlása gazdálkodási formánként, 2013, állategység alapján

7. ábra

Az összes gazdaság állatállományának megoszlása, állategység alapján

A juhot tartók 60 százaléka 9-nél kevesebb, 15 százaléka 10 és 19 közötti állománnyal rendelkezik. A juhosok 22 százalékát az 500 és 999 közötti állomány nagyságú gazdaságok tartják.

A kecsketartók 91 százaléka 9-nél kevesebb kecskét tart.

A gazdaságok közül a tyúkot tartók több mint háromnegyede 50-nél kevesebb állatot tart, ugyanakkor az állomány több mint fele az 100 ezernél több tyúkot tartó gazdaságoknál van.

(A részletes adatokat lásd a 4.1–4.19. számú táblázatokban.)

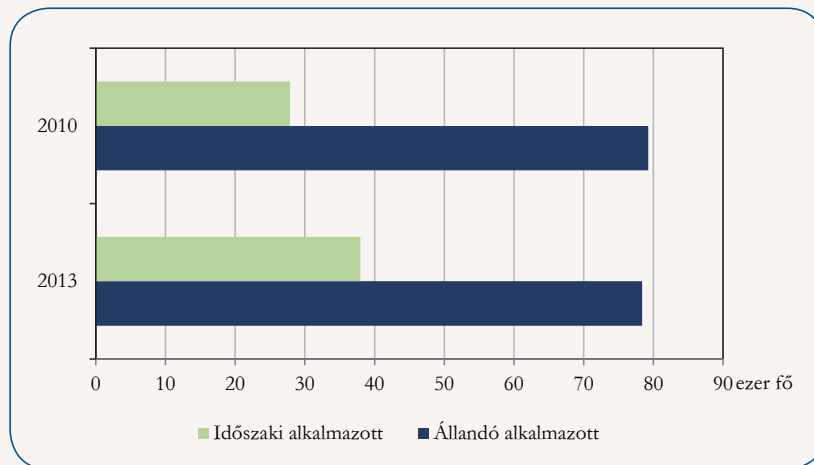
Munkaerő-ráfordítás a mezőgazdaságban

A gazdasági szervezetek munkaerő-felhasználása

A gazdasági szervezetek 78,4 ezer fő állandó, valamint 37,9 ezer fő időszakos alkalmazottat jelentettek 2013-ban. Előbbiek száma alig maradt el a 2010. évitől, utóbbiaké azonban 36 százalékkal magasabb annál. Éves munkaerőegységben kifejezve ez közel 85 ezer teljes munkaidős alkalmazott munkájának felel meg, 10 százalékkal haladja meg a 3 évvel korábbi szintet.

8. ábra

A gazdasági szervezetek alkalmazottainak száma a mezőgazdaságban

Az egyéni gazdaságok munkaerő-felhasználása

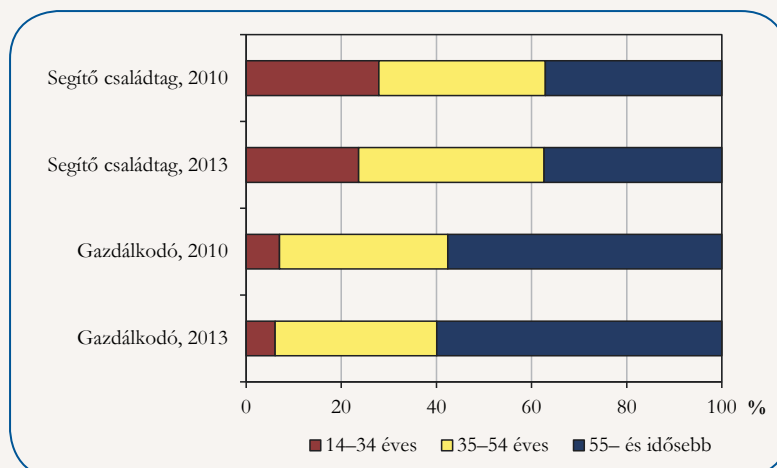
Az egyéni gazdaságok munkaerő-ráfordítása kettős szerkezetű. A mezőgazdasági tevékenységet ugyanis nem fizetett, elsősorban családtag személyek végzik, emellett viszont a családi gazdaságok is foglalkoztatnak állandó, illetve időszakos alkalmazottakat (fizetett munkaerő).

A nem fizetett munkaerő jellemzői

Az előzetes adatok szerint, 2012. június 1. és 2013. május 31. között mintegy **987 ezer családtag** végzett több-kevesebb **mezőgazdasági tevékenységet**. Ez az érték 2010-hez viszonyítva 8 százalékkal csökkent, ami a gazdaságok számának 15 százalékos visszaesésével magyarázható. A végzett munkamennyiség éves munkaerőegységben (ÉME) kifejezve azonban nem esett vissza ilyen mértékben. 2013-ban 317,3 ezer fő teljes munkaidős dolgozó munkájának felelt meg a családtagok által végzett nem fizetett tevékenység, ez 2010-ben mindössze 3 százalékkal volt nagyobb (326,5 ezer ÉME). A legnagyobb mértékben (15 százalék) azok hagytak fel a mezőgazdasági munkával, akik keveset dolgoztak, míg a 225 napot vagy annál is többet dolgozók száma 7 százalékkal emelkedett. Az egy főre jutó átlagos munkamennyiség valamegyest meghaladja a 3 évvel korábbi szintet.

9. ábra

Az egyéni gazdaságok munkaerejének korcsoportok szerinti megoszlása

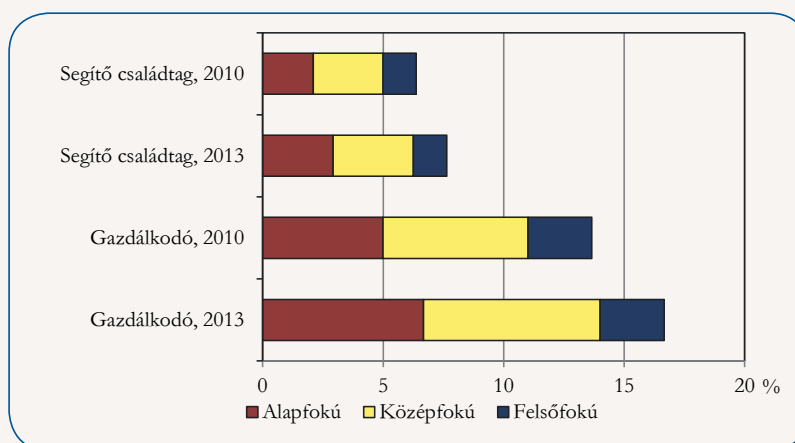

Továbbra is kedvezőtlen a hazai termelők korösszetétele, 2010 óta tovább **folytatódott az előregedés**. A gazdálkodók 31 százaléka 65 év feletti volt 2013-ban. A 35 év alattiak aránya közel 1 százalékponttal csökkent (6,1 százalék), az 55 év felettieké viszont több mint 2 százalékponttal emelkedett (60 százalék). Emellett mérséklődött a középkorú gazdálkodók aránya is. A legerőteljesebben a 25–34 év közötti gazdálkodók száma esett vissza. A segítő családtagok korösszetétele valamelyest kiegyensúlyozottabb. Az 55 év felettiek aránya 2010-ben és 2013-ban is 37 százalék, a 35 év alattiak aránya azonban a korábbi 24 százalékról 28 százalékra emelkedett.

2010 óta **javult a gazdálkodók mezőgazdasági végzettsége**. 2013-ban a gazdálkodók közel 3 százaléka felsőfokú, több mint 7 százaléka középfokú végzettséggel rendelkezett, azonban a döntő többség (közel 80 százalék) továbbra is csak gyakorlati tapasztalatára támaszkodik. 2010 és 2013 között azoknak a gazdaságoknak a száma fogyott a legnagyobb mértékben, amelyekben a gazdálkodó még gyakorlatlaltal sem rendelkezett, az alapfokú és középfokú végzettséggel rendelkezők száma viszont nőtt. A felsőfokú végzettségűek száma a gazdaságszámmal azonos arányban csökkent. A segítő családtagok mezőgazdasági iskolázottsága is javult. A gazdálkodóhoz hasonlóan közülük is elsősorban azok hagytak fel az termeléssel, akik semmilyen mezőgazdasági ismerettel nem rendelkeztek. Jelentősen nőtt az alapfokú, illetve a középfokú végzettségűek száma és aránya, a felsőfokú tanulmánnal rendelkezők száma azonban némileg elmaradt a 2010. évitől.

10. ábra

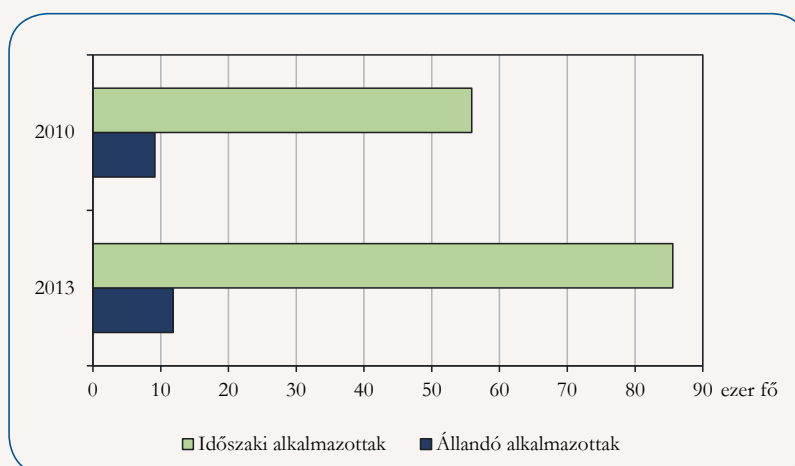
A mezőgazdasági iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az egyéni gazdaságokban

A fizetett munkaerő jellemzői

11. ábra

Az egyéni gazdaságok alkalmazottainak száma

(A részletes adatokat lásd a 2.1–2.7. számú táblázatokban.)

2013-ban az **egyéni gazdaságok közel 12 ezer állandó alkalmazottat jelentettek** a gazdaságszerkezeti összeírás során, 30 százalékkal többet, mint 2010-ben. Az általuk elvégzett munka mennyisége is hasonló arányban, 33 százalékkal nőtt, meghaladta a 10 ezer ÉME-t. A családi gazdaságokban dolgozó **időszaki alkalmazottak száma** és munkamennyisége ennél is **jelentősebben emelkedett**. Közel 86 ezer fő 19 ezer éves munkaerőegységet dolgozott. Számuk 53, munkaidejük 49 százalékkal nőtt 2010-hez képest.

A mezőgazdaság épület- és gépállománya

Mezőgazdasági épületek

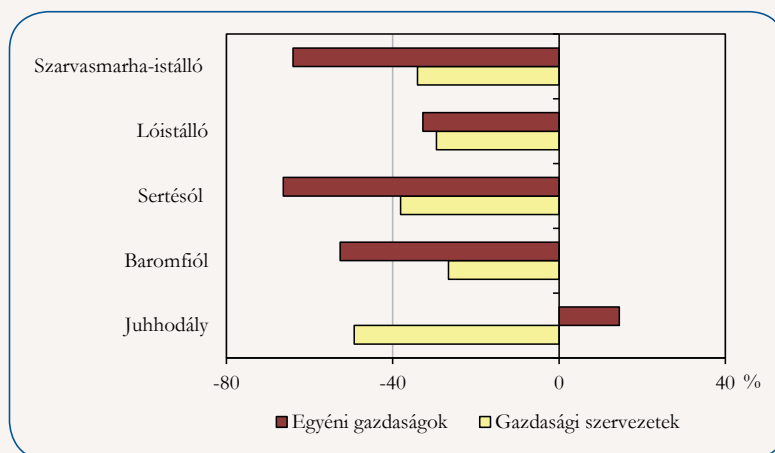
A mezőgazdasági épületek állomány-felmérése hazánkban legutóbb 2000-ben, a teljes körű általános mezőgazdasági összeírás során történt meg. Az eltelt 13 évben a gazdaságszám csökkenésével párhuzamosan **visszaesett az épületek-építmények száma is**, átlagos kapacitásuk azonban **jelentősen emelkedett**, szinte minden kategóriában.

A szarvasmarha-istállóknban 1,2 millió, a sertésólakban 5,1 millió férőhely volt 2013-ban. Előbbi 2000-ben 1,4 millió, utóbbi 8,9 millió volt. Lovak tartására 163 ezer férőhely állt rendelkezésre, 10 ezerrel kevesebb, mint 2000-ben. A baromfiólak összes kapacitása 500 ezer m²-rel nőtt, 2013-ban 11,5 millió m² volt. A juhodályokban 1,8 millió férőhelyet jelentettek a gazdaságok, ez valamelyest elmarad a 13 évvel korábbi értéktől.

Az állattartás épületei közül a sertésólak (309 ezer), valamint a szarvasmarha-istállók száma (39 ezer) csökkent legnagyobb mértékben. 2013-ban az ezredfordulón összeírt állomány alig több mint harmadát írták össze. A lóistállók száma (29 ezer) harmadával, a baromfi ólaké (354 ezer) közel felével csökkent 2000 óta, a juhodályok száma azonban nőtt (25 ezer darab). Az istállók és ólak számának csökkenése az egyéni gazdaságokban volt erőteljesebb, mivel az állatállomány is ebben a szervezeti formában csökkent markánsan. A növénytermesztés és állattenyésztés egyéb épületeinek száma – a fejőházakat kivéve – jelentősen csökkent. A különböző trágyatároló építmények, a silók, terményszárítók és -keverők, bortároló helységek száma elmarad a 2000. évitől. Átlagos kapacitásuk azonban számottevően emelkedett, ami az üzemméret növekedését és a termelés koncentrációját, a kisüzemek megszűnését jelzi. Különösen igaz ez az egyéni gazdaságokra, amelyeknél az átlagos kapacitások látványosan nőttek.

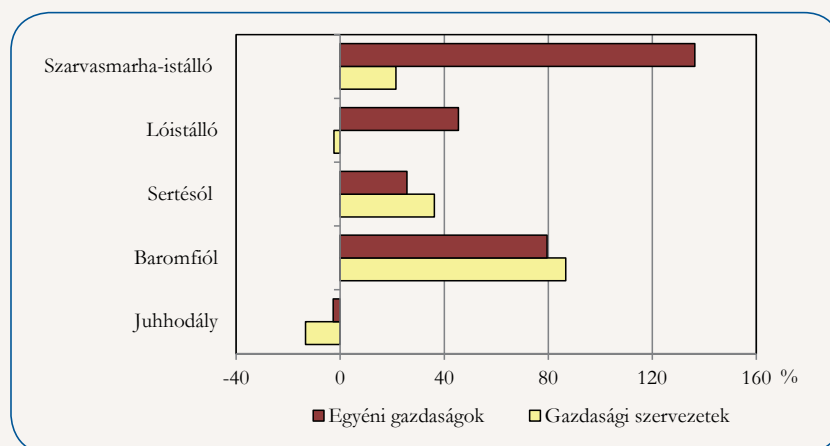
12. ábra

Az állattartási épületek számának 2000 és 2013 közötti változása szervezeti formák szerint

13. ábra

Az állattartási épületek átlagos kapacitásának 2000 és 2013 közötti változása szervezeti formák szerint

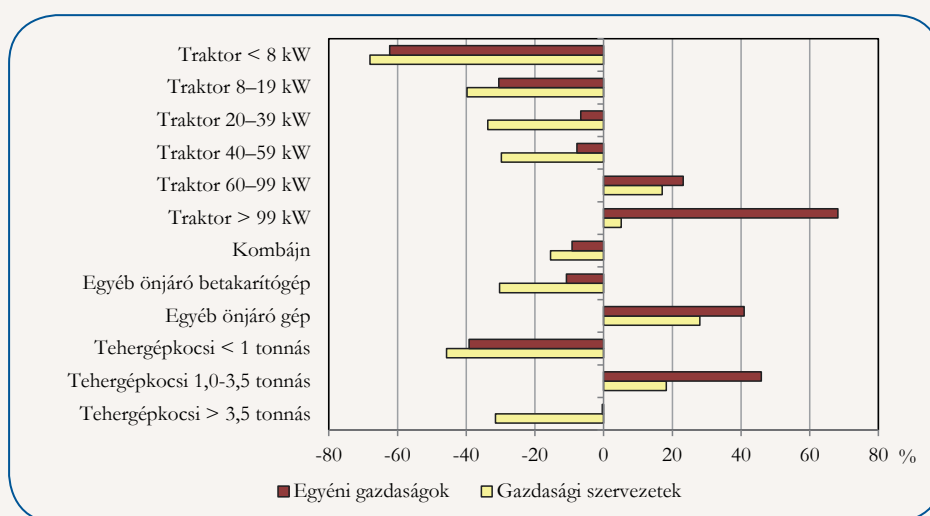
Mezőgazdasági célú gépek

A mezőgazdasági célú géppáállomány nagyságáról és kapacitásáról a 2005. és a legutóbbi, 2013. évi összeírás tájékoztat. Az ágazat gépesítésében nyolc év alatt végbement folyamat hasonló ahhoz, amit az épületek, építmények esetében tapasztaltunk. **A legtöbb géptípus száma csökkent**, azonban átlagos és teljes kapacitásuk számottevően magasabb, mint 2005-ben.

A traktorok összes vonóereje 2013-ban 7,4 millió kilowatt volt, 12 százalékkal magasabb a 2005. évinél. A kombájnok 1,7 millió kilowattos teljesítménye 5 százalékkal több, mint az előző összeírásuk idején. Az egyéb önjáró betakarítógépek vonóereje csökkent, az egyéb önjáró mezőgazdasági gépeké és a tehergépkocsiké viszont számottevően emelkedett.

14. ábra

A főbb mezőgazdasági célú gépek számának 2005 és 2013 közötti változása szervezeti formák szerint

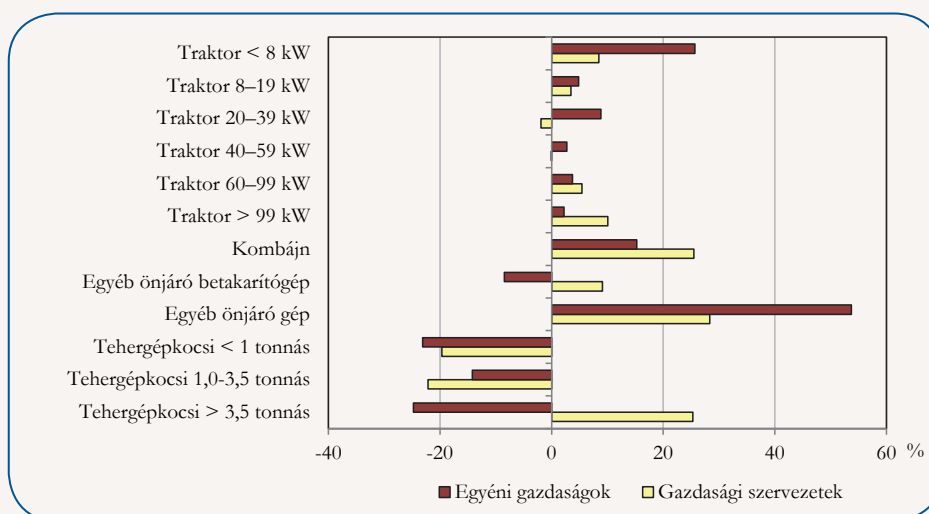

A traktorok száma 6, a kombájnoké 11, a tehergépkocsiké 2 százalékkal csökkent 2005 óta. A traktorok (összesen 120 ezer darab) közül elsősorban a kisebb teljesítményűek használata szorult vissza, ugyanis csak a 60 kilowatt alattiak száma csökkent, a gazdaságok nagyobb vonóerejű gépekre cserélték kisebb tár-

saikat. A 60 kilowatt feletti traktorok száma negyedével nőtt. Az egyéni gazdaságok körében a növekedés erőteljesebb volt, a bővülést a nagyobb korszerűsítési igény mellett a fejlesztési támogatások mozdították elő. E gépek átlagos kapacitása minden kategóriában nőtt. 2013-ban közel 11 ezer kombájjal rendelkeztek a gazdaságok, közel 70 százaléka az egyéni gazdaságok, fennmaradó része a szervezetek tulajdonában volt. A kisebb állományt a közel ötödével magasabb átlagos teljesítmény kompenzálta. Az egyéb önjáró betakarítógépek száma számottevően visszaesett, átlagos kapacitásuk nem változott, az egyéb önjáró gépek állománya és fajlagos teljesítménye viszont több mint harmadával emelkedett. Tehergépkocsiból is kevesebbet jelentettek a gazdaságok, ráadásul ezek átlagos teljesítménye is elmaradt a 2005. évitől.

15. ábra

A főbb mezőgazdasági célú gépek átlagos kapacitásának 2005 és 2013 közötti változása, szervezeti formák szerint

(A részletes adatokat lásd a 1.1.7–1.1.10. számú táblázatokban.)

Elérhetőségek:
Kommunikacio@ksh.hu

További információk:
[Információs szolgálat](#)

Telefon:
 (+36-1) 345-6789

Módszertani megjegyzések

Az adatok forrása

- *Egyéni gazdaságok* esetében a 2013. június 1–30. között végrehajtott gazdaságszerkezeti összeírás (GSZÖ 2013). A GSZÖ 2013 kérdőíveinek elektronikus kitöltésére a KSH Elektra rendszerén keresztül is lehetőség volt május 15. és 26. között.
- *Gazdasági szervezetek* esetében a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek által teljesített elektronikus adatszolgáltatás.

Gazdaság: olyan műszakilag-gazdaságilag önálló egység, amely egységes irányítás alatt áll, és mezőgazdasági terméket állít elő, vagy mezőgazdasági szolgáltatást végez.

Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.

Gazdaságnak minősültek azok a háztartások, amelyek 2013. június 1-jén elérték vagy meghaladták a gazdaságküszöböt, ami az alábbiakban határozható meg:

- a használatában lévő
 - termőterület (szántó, konyhakert, gyümölcsös, szőlő, gyep (rét+legelő), erdő, halastó, nádas összesen) legalább 1500 m², vagy
 - gyümölcsös-, illetve szőlőterület összesen legalább 500 m² (amely során az ültetvény nagyság kritériumának is meg kell felelni: a törzsös gyümölcsfajok legalább 400 m², bogyós gyümölcsfajok és szőlő legalább 200 m²), vagy
 - járható üvegház, illetve fóliasátor/ház területe összesen legalább 100 m², vagy
 - gombatermesztésre használt alapterület legalább 50 m², vagy
- a tartott
 - egy nagyobb élő állat (szarvasmarha, bivaly, sertés, ló, juh, kecske, emu, strucc, szamár, öszvér), vagy
 - 50 baromfi (tyúk, lúd, kacs, pulyka, gyöngyös), vagy
 - 25 házinyúl, vagy
 - 25 prémes állat, vagy
 - 25 vágógalamb, vagy
 - 5 méhcsalád, vagy
- mezőgazdasági szolgáltatást végzett az összeírást megelőző 12 hónap során (2012. június 1 – 2013. május 31.).

A mintaválasztás módszertana

Az egyéni gazdaságok mintájának kialakítása a 2010. évi általános mezőgazdasági összeírás (ÁMÖ 2010) alapján történt. Az ország összes mezőgazdasági körzetéből (kb. 14 000) 3245-öt jelöltek ki, amelyeket teljes körűen, házról házra járva írtak össze. Az összeírásra az ország 1596 településén került sor, mintegy 120 ezer egyéni gazdaság összeírásával.

A fentiekben túl kijelöltek egy úgynevezett kiemelt egyéni gazdaságokat tartalmazó kört. Kiválasztásuk a következő feltételek, küszöbértékek alapján történt: 150 szarvasmarha, 300 sertés, 25 ló, 500 juh, 40 kecske, 20000 tyúk, 5000 lúd, 10000 kacs, 5000 pulyka, 120 gyöngyös, 300 házinyúl, 200 vágógalamb, 300 méhcsalád, 50 strucc, 10 emu, 200 prémes állat, 250 hektár szántó, 17 hektár szőlő, 20 hektár gyümölcsös, 100 hektár erdő, 150 hektár gyep.

A legalább egy feltétel megléte esetén kiválasztott kiemelt gazdaságok száma 2706, megfigyelésük teljes körű volt.

Gazdasági szervezetek esetében az összeírás kiterjedt a Magyarország területén mezőgazdasági tevékenységet fő- vagy másodlagos tevékenységként folytató

- jogi személyiségű társas vállalkozásokra,
 - jogi személyiség nélküli társas vállalkozásokra,
 - költségvetési szervekre és intézményeire, és
 - nonprofit szervezetekre,
- függetlenül azok ágazati besorolásától.

Termelési típus

- *Növénytermesztő gazdaság:* földhasználatra alapozott tevékenységet folytat, csak a használt földterület éri el a gazdaságküszöböt.
- *Állattartó gazdaság:* állattartásra alapozott tevékenységet folytat, csak az állatállomány nagysága éri el a gazdaságküszöböt.
- *Vegyes gazdaság:* mind a földterület mind az állatállomány nagysága eléri a gazdaságküszöböt.

A gazdálkodás célja

- *Kizárólag saját fogyasztásra termel:* a megtermelt termékeket a gazdaság nem értékesíti, csak saját fogyasztás céljából végez mezőgazdasági tevékenységet.
- *Saját fogyasztáson felüli felesleget értékesít:* a megtermelt termékekből a saját fogyasztáson felüli rész értékesítésre kerül. Az értékesítés aránya legfeljebb a termelés 50 százaléka.
- *Elsősorban értékesítésre termel:* a megtermelt termékekből az értékesítésre kerülő rész meghaladja az 50 százalékot.
- *Kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást végez:* a gazdaság a rendelkezésre álló munkaerejével és gépállományával kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást nyújt.

Mezőgazdasági terület: a szántó, a konyhakert, a gyümölcsös, a szőlő és a gyepek (rét és legelő) művelési ágak együttes területe.

Termőterület: a mezőgazdasági terület, erdő, nádas és halastó művelési ágak együttes területe.

Állategység: a különböző állatfajok, illetve kategóriák (kor, ivar) összehasonlítható összesítésének elvégzése érdekében alkalmazott egyenérték.

Kategóriák		Állategység egyenértéke
Szarvasmarha	1 évesnél fiatalabb	0,4
	1 és 2 év közötti életkorú	0,7
	2 éves és idősebb, hímvivarú	1
	2 éves és idősebb üsző	0,8
	Tejhasznú tehén	1
	2 éves és idősebb egyéb tehén	0,8
Juh- és kecske		0,1
Ló		0,8
Sertés	20 kg-nál kisebb élősúlyú malac	0,027
	50 kg vagy nagyobb súlyú tenyészkoca	0,5
	Egyéb sertés	0,3
Baromfi	Húscsirke	0,007
	Tojótyúk	0,014
	Strucc	0,35
	Egyéb baromfi	0,03
Nyúl, nőivarú tenyészállat		0,02

Családi munkaerő: az egyéni gazdaságokban az egyéni gazdálkodó és családtagjai, akik az összeírás eszmei időpontját megelőző 12 hónap során mezőgazdasági munkát végeztek, és tevékenységükért nem kapnak fizetést.

Az egyéni gazdaságok adatainak megállapítása

Az egyéni gazdaságok adatainak teljeskörűsítése megyénként és rétegenként átlagbecsléssel történt. Ehhez hozzáadva a teljes körűen megfigyelt kiemelt egyéni gazdaságok adatait kerültek meghatározásra az egyéni gazdaságok adatai.